

Pályázat.

Az ipolysági orthodox izr. hitközségnél egy előimádkozói (**baitefló schochet ubodek vekoreh**) állás azonnal betöltendő. Pályázóktól kívánatik, hogy a jegyzőseget magyar nyelven vezessék és 3 elismert orthodox rabbitól nyert képesítéssel bírnak. Ezen állás évi fizetése 300 frt, szabad lakás, a mikvah j. vedelme, egész sechita és szokásos mellékjövödelmek.

Pályázók kötelesek sajátkezüleg, magyar, héber és német nyelven irt kérvényüket, életkoruk és családi állás megjelölése, valamint bizonyítványaik másolatai mellett f. év. november 13-áig alulírott elöljáróshoz portómentesen beküldeni; próba-előadásra csakis az erre meghívottak bocsajtnak és 15 frtnyi utiköltség csak a megválasztottnak térítettik vissza.

Ipolyság, 1897. október hó 20.

Az elöljáróság.

TELEFON:
25-38.
*

„HUNNIA“

TELEFON:
25-38.
*

KÖNYVNYOMDA és KIADÓ-VÁLLALAT

Budapest, VI., Szerecsen-utca 65.

Ajánlja magát mindennemű könyvnyomdai munkák, u. m.: hirlapok, hetilapok, folyóiratok, könyvek, műemlék-lapok, oklevelek, árjegyzékek, körlevelek, meghívók, eljegyzési kártyák, tánczrendek plakátok valamint mindennemű kereskedelmi, gazdasági, közjegyzői és ügyvédi nyomtatványok csinos és jutányos előállítására.

Nagy rektár dohányagyttózsdei nyomtatványokban

Vidéki megrendelések pontosan teljesíttetnek.

„Hunnia“ könyvnyomda, Budapest, Szerecsen-utca 65.

A Magyar Aszfalt Részv.-Társaság

Budapest, VI., Andrássy-út 30. sz.

Elvállalja jótállás mellett legolcsóbban **aszfalt-burkolatok**

fektetését és nedves lakások, pinczék stb. gyökeres szárazzá tételét.

TELEFON.

Telefon hirmondó

Kerepesi-ut 22.

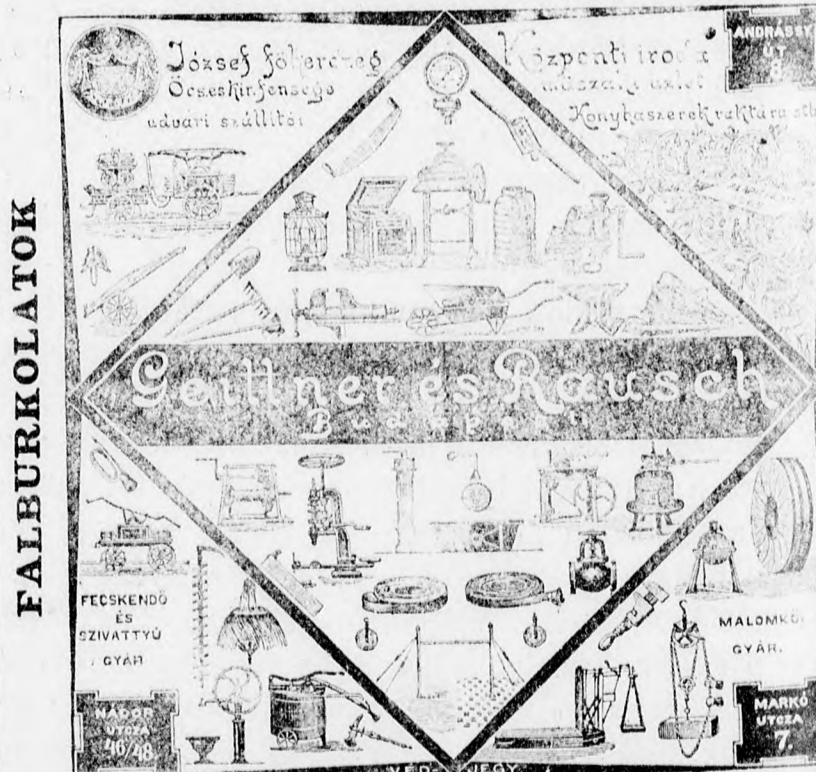
Nappal:	Előfizetés:
hasznos.	4 frt. 50 kr.
Este:	egy negyedévre.
szórakoztató.	

Minden este 1/9-kor

hangverseny.

Berendezése díjtalan

LINOLEUM (PARAFASZONYEG)

A „Trieszti „Linoleumgyár“ első eladási helye. — A londoni „Linaio-Linoleumgyár“ főképviselete. — A brüsszeli „Josz & Fils & Co. cég.“ zománczott fémlemezok. — A bécsi „Joh. Bardach & R. v. Stern karpitgyár.“ egyedüli elaristói Magyarországon

GEITTNER & RAUCH Budapest.

1897. Nov. 14.

ZSIDÓ HIRADÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, Damjanich-utca 2. sz.

hová minden közlemény intézendő.

— Kéziratok vissza nem adatnak. —

Orthodox zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

»««

Szerkeszti: VIADOR.

Előfizetési feltételek

Egész évre házhoz küldve 6 frt — kr

Félévre 3 „ — „

Negyed évre 1 „ — „

Egyes szám ára 15 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN. 48 számban évenként

TARTALOM: Hipokritaság Irta: Viador. — A lefolyt hét vezetés napja. — A zsidók Marokkóban. — Hollandi bolyongások. Irta: (Berl. Lok. Anz.) — Az ikrek. Irta: Y. X. — Hírek — Hirdetések.

TÁRCSA: Rendületlenül.

Hipokritaság.

Nem teszem szívesen, de kénytelen vagyok kijelenteni, hogy az, a mit a neolog felekezeti sajtó a miskolczi eset incidenséből elkövet, a legcsunyább rágalmasz. Vezércikkében és egyebütt, az émélygésig adja a sovínistát és beszél küzdelemről, melyet azzal a vásott orthodoxyával kell megvívnia, még pedig a magyar szóért. Előre megfontolt manőver az egész és semmi egyéb, mint hangzatos jelszavak felhasználása hangulat csinálásra.

Olyan presszió-féle akar ez lenni azon körökre, a hol a miskolczi hitszónok választásának kérdése épen most van elintézés alatt, hogy lehetlenné tegyék a tisztán látást és piaci lármával akadályozzák meg az igazság kiszolgáltatását. Ismerjük a manővert, annak titkos rugóit és szentül megvagyunk győződve, hogy a magyarságban utazóknak sem lesz lehetséges megtéveszteni azokat, akik ezen ügyet nem a kávéházi politikusok szemüvegén keresztül nézik, hanem a hivatalos aktákból ismerik.

Azt írja például az »Egyenlőség« is legutóbbi vezércikkében, hogy Miskolczon küzdelem folyik a magyar szóért. Csak a fele igaz ennek. Igaz ugyanis, hogy van küzdelem Miskolczon, Van küzdelem és lesz is mindaddig, amíg akad olyan hitközségi elöljáróság, a mely kerülő uton meg akarja hamisítani a hitközség felekezeti jellegét.

Senkinek sem volna ahhoz semmi köze, ha a miskolczi hitközségi elöljáróság nem küzdene álarcz alatt, hanem meg volna a bátorsága, hogy férfias őszinteséggel és önérettel kimondja, hogy neológ és hogy mint ilyen, meggyőződésének megfelelő hitszónokot választ.

Azonban, mikor nagyon kicsinyes, »hukrajczáros« okokból ugyanez az elöljáróság meggyőződése ellenére eltúri az orthodox firmát, eltúri pedig, mert retteg attól, hogy kettészakad a hitközség és felszabadul a hitközségnek azon eleme, mely ezidőszerint vallási elnyomatás alatt sinylük: akkor hiába minden szépítgetés és minden csürés-csavarás és hiabavaló akkor a küzdelmet hazafias mázzal bekenni, mert nyilvánvaló mindenki előtt, a ki tisztán akar látni, hogy igenis van küzdelem Miskolczon, de ez nem a magyar szóért, hanem a . . . gabelláért folyik.

És tudva mindezeket — és volt rá gondunk, hogy ne csak mi tudjuk, hanem hogy tudják meg ott is, ahol ezen ügyeket intézik — belátja talán még az Egyenlőség is, hogy mily nevetséges pózolás az, ha a miskolczi prédikátor dolgát a magyar szóért való küzdelemnek mondja.

Elvégre megengedi az »E—g«, vagy a miskolczi zsidó hitközség lovagias elnöke, hogy gróf Csáky Albin is volt talán oly hazafi és oly magyar, mint ők, talán lesznek kegyesek megengedni, hogy gróf Csáky szívén hordta annyira a magyarság ügyét, mint ők. És mégis azt láttuk, hogy gróf Csáky és vele hivatalbéli utódja ugy vélekedtek: Ám legyetek sovínisták és jó hazafiak, de csináljátok ezt svindli nélkül. Nem mondták azt szószerint így, azonban azon rendelkeznek, melyek a miskolczi ügyben mindaddig keletkeztek, ez a világos értelme.

Nem foglalhat el kivételes állást a miskolczi hitközség a többi orth. izr. hitközségek közt mindaddig, a mig orthodox alapon van szervezkedve. Nem választhat neolog rabbit azon hitközség, a melynek szabályzatai tüzetesen megállapítják, hogy rabbi csak az lehet, kinek három elősmert orthodox rabbitól »hathorá«-ja van és így az illetőnek magának is első sorban orthodoxnak kell lennie.

Mert hiába minden diplomazizálás, hiába vetnek bukfenckezet és hiába teszik fel a nemzeti színű kokárdával diszitett kalpagot, a rágalom rágalom, az igazság pedig igazság.

Nem fogjuk megengedni, hogy ezen tiszta kérdést elferdítsék és nem fogjuk megengedni a hipokritaság diadalra jutását. Nincsen arról szó, hogy ne prédikálhassanak magyar nyelven Miskolczon vagy akárhol. Hiszen, amint már a multkor hangsúlyoztuk, az orthodox rabbiknak egész olyan sorozatát hoztuk javaslatba, a kik nemcsak, hogy megütik a mértéket, hanem valóságos elragadó ékesszólással beszélnek a magyar nyelvet. És mikor ezen tényre szemben a miskolczi hitközség előjárósága, csak hogy a neolog hitszónokot a hitközségbe becsempészhesse, a magyar szóért való küzdelemről beszél, az oly eljárás, oly harcmodor, mely semmiféle felfogásból nem engedhető meg. Az „Egyenlőségnek“ megbocsátjuk, ha ezen esetet felhasználva, olyan erősen utazik a hazafiságban, azonban olyan tekintélyes testület képviselőjének, mint a minő a miskolczi zsidó hitközség, már az általa képviselt testületre való tekintetből is, óvatosságnak kellene lennie, ha állít valamit, de legalább is ugy kellene állitania, hogy ne lehessen rámondani, hogy — nem igaz.

Ismételjük, nem szivesen szólottunk e tárgyhöz: ezuttal, sok okból, többek közt azért sem, mert az ügy épen most van folyamatban. Azonban nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy tisztán hangulat csinálás céljából, megrágalmazzanak olyan vallásfelekezetet, melynek legjelentéktelenebb tagja is legalább olyan magyarérzésű és hazafi, amint a miskolczi hitközség elnöke és az „Egyenlőség“ együttvéve.

Viador.

A lefolyt hét nevezetes napja.

Chesvan hó 12-ike. 1. Hatszáz évvel ezelőtt, 5046-ban (1285. október 11. pénteken) szivettépő szerencsétlenség érte a müncheni zsidó hitközséget. Ekkor is az volt a hazug vád, hogy a zsidók egy vén asszonytól keresztény gyermeket vettek és meggyilkolták. A nélkül, hogy birói ítéletre várt volna, a zsidókra rontott a dühöngő tömeg és legyilkolta a kezeügyvébe kerülőket. A többiek a zsinagógába menekültek, melyet a keresztények felgyújtottak és 180 személyt égettek el. Alig két évvel később Oberweselben Bachrach mellett ölték meg negyven zsidót. 2. Két évvel azután, egy Röttingenbe való Rindfleisch nevű frank nemes egy esapat gazemberrel utra kelt és Frankovia, Bajorország és Ausztria zsidóit elégették és fosztogatták. Mindössze 140 községet és több, mint 100.000 embert pusztítottak el. Chesban 12-ik napján Heilbroun városára került a sor. A véres üldözések mintegy felévig tartottak még, a németországi polgárháború, mely Adolf császár halála után Albrecht megválasztása folytán tört. vetettek azoknak véget. 3. E napon haltak meg: a) 5548-ban (1687) Mosesben Dávid Krämer, wilnai rabbi, Elia Wilna ösátyja. Veje volt a szerzője a Ros Josefnek és fiai: Elias Chasid és Chajim voltak. Nem irt ugyan könyveket, de sok munkában idézik. b) 5492. (1731) Menachem Mendl Rothschild, worny rabbi. Kiváló talmudista és kabbalista volt, több értékes munkát szerzett, a melyeket azonban nem nyomtattak ki. Több éven át, minden nap böjtölt.

Chesban hó 14-ike. 1. A harminczéves háboruban, midőn mindenütt csak a rombolás és pusztítás munkája folyt. Ferdinánd császár valószínűleg udvari zsidója Jakob Basevi kérésére, aki nemesi rangot kapott és a „von Trauenburg“ előnevet nyerte el megparancsolta, hogy a zsidókat, ugyszólván a tüzeső közepette különös védelemben részesítsék a vezérek. Az 1621-iki döntő esata után, a prágai zsidó negyed védőrséget kapott, hogy a zsidóknak hajuk szála se görbüljön meg. Ez alig sejtett menekülés emlékére, a prágai hitközség évenként, félig böjt, félig ünnepnapként ülte meg a császári sereg bevonulásának napjait, (Marcheswan 14. november 10) amint azt az akkori rabbi: Jesaias Horovitz elrendelte.

Chesban hó 15-ike. Jerobeam, Nebat-nak és egy Efrájim törzsből való, Jeruga nevű asszonyak fia, bátor és vakmerő férfiú volt. Salamon azzal bizta meg, hogy Efrájim és Menase törzseitől szedje be az adót. Midőn egy napon egyedül ment a Jeruzsalem előtti mezőre, Achiai prófétával találkozott, a ki így szólott hozzá: Így szól az Ur, megakarom Salamon királyságát osztani, ketté akarom szakítani és néked tiz törzset adok belőle. Ő csak egyetlen egyet tart meg, mert imádtá Astorost, a Zidoniak istennőjét, Chamost, a

moabiták istenét és Milkomot, a moabiták istenét. Ő elhagyott engem az igazságtalanságnak hódol; de nem akarom királyságától megfosztani, haláláig légyen az az övé; de fiának kezeiből akarom kiragadni és néked tiz törzset adok belőle. Ha engedelmeskedni fogsz parancsolataimnak, ha utaimon fogsz haladni, a mint azt Dávid szolgálom cselekedné, akkor véled leszek, házadat örök időkre megerősítem és te birjad Izrael királyságát. Jerobeam titokban már nehezelt hatalomra, de a próféta jóvendelése egészen felbátorította, arra, hogy a népet felláziassa. Midőn Salamon híret vette szándékának, személyét akarta hatalmába keríteni. Jerobeam Egyptomba menekült és mindadig ott maradt, míg Salamon meg nem halt. Utódja, Behabeam, hallgatott fiatal tanácsosaira és a néppel szemben, mely összegyülekezett, hogy királyvá válassza, büszkén és dacosan lépett fel. Emiatt a nép annyira megnehezelt, hogy tiz törzs elszakadt Dávid házától. Rehabeamot elhagyta és az ezenközben hazaérkezett Terobeamot választotta Izrael királyává. Terobeam Sichembe helyezte székhelyét és nem csak ezen várost erősítette meg, hanem a Jordán tulsó oldalán fekvő Penuelt is helyreállította.

De rövid idő múlva Jerobeam is megfeledkezett, milyen hűséggel tartozik Istennek, ki neki a királyságot ajándékozta és minden törekvése csak oda irányult, hogy magát a trónon megerősítse és olyan eszköztől sem riadt vissza, melyek a vallás és az igaz Isten tisztelet hátrányára voltak.

Ha népem — így gondolkozott — Jeruzsalembe megy, hogy áldasson és Istent imádjá, akkor valószínűleg rövid idő múlva ismét Dávid házához pártol vissza. Ezért tehát elhatározta, valószínűleg az egyiptoniakat utánóznán, a kiknél látta Apis istent, hogy aranyborjúkat készített, melyeket Dan és Bethel határvárosokban állított fel és az egész országban kihirdeté, hogy senki ne menjen többé Jeruzsalembe, hanem ezen bálványokat imádjá. Ne menjetek többé — így szólt alattvalóihoz, Jeruzsalembe. Ime, lásd Izrael isteneidet, a kik kivettek Egyptom országából. A magaslatokon templomokat is építettett és olyan férfiakat rendelt papokul, a kik sem Áron nemzetségéből sem Lévi törzsből nem származtak. Hogy még tüntetőbben szembe szálljon Juda királyával és Jeruzsalem templomával, a hetedik hónap (Tisri) ünnep napjait, a nyolczadikra (chesban) tette ál. A nyolczadik hó 15-ik napjára, egész birodalmában ünnepélyt hirdetett új oltárának és arany borjúinak felavatására és maga lépett az oltár elé, hogy füstöljön rajta és áldozzon. Váratlanul próféta érkezett Judáából Bethelbe és midőn Jerobeamot ezen bálványoltár előtt látta, hangosan így kiáltott: Oltár, oltár, halljad Isten szavát, azonnal szélyel hasadva és a hamu, mely rajtad fekszik, földre hull. A király kinyitotta kezét és megparancsolta, hogy fogják meg a prófétát. De a kar, melyet kinyitott, megmerevedett és

nem tudta többé behajtani. E pillanatban az oltár is ketté repedt és a tűz, valamint a hamu a földre hullt. Az isteni férfiú imádkozására, a király keze ismét olyan egészséges lett mint előbb.

A zsidók Marokkóban.

— Egy keresztény tudós jelentése után. —

Ama üldöztetések, melyeknek a marokkói zsidók ujabbán ki vannak téve, ismét feléjük fordítják a közfigyelmet. E szomorú viszonyok megmagyarázására és gyakran mentésére olyannak rajzolják az ottani érdekelt körök a marokkói zsidók jellemét, mivelttségét, egész életük módját, mely egy cseppet sem teszi őket vonzóvá. Annál örvedetesebb, hogy a „Glóbus“-ban végre pártatlan leírást is olvashattunk a marokkói zsidókról. A jelzett tanulmányt Dr. Jansen Hubert írta és címe: „A marokkói zsidókról“. Az ő ítélete szerint: A marokkói zsidók legnagyobb része épen olyan megbízható kereskedelemben és minden más ügyletben, mint a mi keresztény kereskedőink. Ha a szegényebb zsidók ravaszsgát árulnak el magukviseletében, úgy ezért első sorban, elnyomóik, a hazug és kapzsi maurok felelősek. „És hogy az igazságnak hódoljunk, be kell vallanunk, hogy a marokkói zsidók mindezen elnyomások mellett is általában becsületes emberek.“ Ez európaiaknak, különösen az arabul nem tudóknak megbecsülhetlen szolgálatokat tesznek a zsidók, mert ők közvetítők a maurokkal és arabokkal szemben. A legtöbb jómódu zsidó ugyanis, az arabon kívül beszél spanyolul és angolul. Ezenkívül mindig a legbarátságosabban és legudvariasabban viselkednek az európaiakkal szemben.

Jansen Hubert dr. a marokkói zsidók jó tulajdonságai mellett, gyöngéikről sem feledkezik meg. Így kiemeli, hogy lakásaik nem tiszták, de ezt annak tulajdonítja, hogy szűk helyen összezsúfolva kell élniök. Hogy fogalmat nyújtson az ottani lakásviszonyokról, elbeszéli, hogy egy kisvárosi piac nagyságának megfelelő téren, egy- és kétemeletes házakban 5000 zsidó lakik együtt.

A mit az utazó az ottani zsidók vallási életéről és babonáiról mond, az jelentéktelen, mert — tisztelet egyébként Jansen dr. egyéb ismeretének — de a zsidóság lényege iránt nincsen érzéke — és nem is ismeri a zsidóságot. Ez irányban elég jellemző, hogy a következő művekre hivatkozik: Buxdorf, Sinagoge Judaica, Frankfurt és Lipse 1792; Eisenmenger, Leleplezett zsidóság, Königsberg 1711. stb. Így hát nem csodálkozhatunk, ha olvasóink, a távoli országról, következőket beszél el ujdonságként: A vallásos zsidó házában minden ajtaján ferdén oda szegezve körülbelül embermagasságban négyzetletű tábláskát (sic!) találunk; a táblácska felirata az egyetlen szó:

Sadai, Mindenható. Istennek e megszólítása, szerintük, megmenti a belépőt a gonosz szellemektől.“

Annál becsesebb ránk nézve az a mit Jansen a marokkói zsidók miveltéséről, tudásszomjáról és iskoláiról mond, nem azért, mert a dicséret hízeleg nekünk, hanem mert ezen a téren, mint kompetens szakember beszél.

Ha a marokkói zsidók miveltéséről beszélünk, akkor különbséget kell tennünk egyrészt a civilizált országokból bevándorolt zsidók és azok között, kik hosszabb időt töltöttek Európában és másrészt ama régesrégen az országban letelepedett zsidók között, a kik csak a kikötő városokban érintkeztek európaikkal. Megjegyzéseink nagyjából az utóbbiakra, az igazi marokkói zsidókra fognak vonatkozni, mert az előbbieket — főleg Tazhaban — fél vagy egész európaik.

Elsősorban azon tényt kell konstatálnunk, hogy a zsidóknak — a fanatikus ostoba maurokkal szemben a legjobban kifejlett érzékük és hajlamuk van ismeretek elsajátítására és idegen nyelvek megtanulására. A ki csak teheti, flait, angolra, francziára, történetre, földrajzra stb.-re taníttatja. 1890 előtt a marokkói zsidók csakis Angliával és Franciaországgal állottak kereskedelmi összeköttetésben; most, hogy a fontosabb kikötőkben, Németországgal is mind gyakrabban érintkeznek, valószínű, hogy németül is megfognak tanulni.

Néhány évtized óta, néhány helyen, még a M-lla-h-ban, a ghetto-ban is, tanulnak a zsidók, még pedig a zsidók legszegényebbjei, ha egyebet nem, hát héberül olvasni, arabul írni, szagolni és egy kis földrajzot.

S a Saira-ban (Mogador) több év előtt protestans missió próbált szerencsét a zsidónegyedben. Kijelentette, hogy a keresztény hitre térő zsidók gyermekei ingyenes iskolai oktatást kapnak, valamint más egyéb kedvezményekben is részesülnek majd a prozeliták. De a missió e törekvése csődöt mondott, mert a franciaországi emberbarátok maguk gondoskodtak a zsidó gyermekek ingyen oktatásáról.

Olyan helyeken, a hol még nincsenek magasabb fokú zsidó iskolák, mint A'sfi-ban, a zsidó szülők aggodalom nélkül küldik gyermekeiket a spanyol francziskánus-barátok iskoláiba, mert tudják, hogy ott ügyelnek gyermekeikre és jól bánnak velük és mivel az ottani paterek egyelőre nem gondolnak prozelita csinálásra.

Hogy az iskola terén, rendes viszonyok között milyen sikereket érhetnek el a marokkói zsidók, azt Tanzho-ban láttam, mely nagyjából európai befolyás alatt áll. Az igazgatóság meghívása folytán meglátogattam a tanzhai hatosztályu felsőbb leányiskolát és a magasabb osztályokban a melyekben franczia nyelven tanítanak megvizsgáltam a tanítás módszerét és az elért eredményt. Régebben, egy felsőbb porosz iskola tanára voltam és sok porosz leányiskola vizsgáján voltam jelen valamint a hollandiai leányiskolákat is tanulmányoztam.

Ezt meg csak azért említem, hogy megmutassam, miképen Tanzban, mint szakember ítéltettem a vizsgáról. És eredmény szerint, örömmre, a következőket konstatálhatom: Másol még alig találtam ilyen barátságos, jó modoru, az idegen előtt meg nem ijedő leánykakat mint itt és alig akadtam olyan fényes készütségre, mint a minővel a marokkói gyermekek leptek meg. A tanítónők körül az igazgatónő spanyolul is tökéletesen tud. A többi tanítónők közül az egyik, szintén ezen iskolából került ki rendkívül ügyesnek bizonyult.

Ha Marokkó többi városaiban is olyan zsidó iskolákat állítanak fel, akkor az ottani zsidók egy színvonalon fognak állani a letelepedett európaiakkal és úgy az ipar, mint kereskedelem terén, nehéz konkurrencziát csinálnak nekik. És ha az ottani zsidók a műveltség, a technikai és művészi produkciók magasabb fokára emelkednek, akkor megrepesztik örök időkre ama bilincseket is, melyeket elnyomóik, a maurok raktak rájuk.

Hollandi bolyongások.

A zsidó negyed. Amsterdam Iomtára. Gyémántkőszőrülő műhelyek.

Utunk keletfelé, a zsidó negyedbe vezet. A régi ghetto borzalmas korlátai eltűntek, de a „zsidószeles utca“ és a „zsidókert utca“ maig is megtartotta a régi ghetto jellegét. Miért? A zsidó népe nehéz üldözések után barátságos menedékhelyet talált a német alföldi tartományokban, gazdagság és jólétet teremtett magának, és életét, pénzét bocsátotta az állam fő rendelkezésére, így tehát „királyához hű“ és „loyalis“ volt modern értelemben. A kormány elismerte ezt, és a németalföldi zsidók a legujabb időkig olyan szabadságot élveztek, hogy az Amsterdamból távol keletre elő hitsorsosaik „második Jeruzsálemként“ említették ez országot. Szellemi tekintetben is igen kiváló az amsterdami zsidó negyed: Rembrandt 16 évig élt a „zsidószeles utca“ 4-ik számú házában. Spinoza ettől nem messze látta meg először a napvilágot. Az amsterdami börze ma a gazdag zsidók kezében van, és a ghetto még is úgy áll mint régen. Most azonban nem a politikai kényszer tartja ott össze a zsidó népességet, hanem a közgazdasági helyzet kedvezőtlen volta. Itt van Amsterdam Iomtára is. Hihetetlen, hogy milyen dolgok kerülnek itt árucikként piacra. Használt írottollak, papír maradványok még a fényűzési cikkekhez tartoznak. A sötét pinczékben szűk udvarokban és homályos üzlethelyiségekben minden lehető cikk található. Szagló szerveinken uralkodnunk kell, ha e tájékon át akarunk vándorolni. Ehhez még hozzá járul az is, hogy az utcán olyan tolongás van, hogy alig lehet előbbre jutni. A kora reggeli órákban szőnyegeteket porolnak, és minden perczen valamely tárgy, egy rothadt alma, egy rongyos kalap hull le a tömeg közé, mely-

ket azok aztán széttaposnak. Nagyon megkönnyíti azonban a közlekedést az; hogy az idegennél keveset alkalmatlankodnak, sőt a legfontosabb esere üzletet is abban hagyják, ha valakinek utat kell csinálni. Az általános zürzavar közepette számtalan gyermek is játszik közöttük, gondtalan vidámsággal, közöttük félig felnőtt leányok is vannak, kiknek szép orcáit megpillantva Salamon énekek éneke jut eszükbe. Az alap hangulat mégis nyomott itt és fellélegzünk, ha szerencsésen kiérünk a szabad Waterlov térre.

A mi különösen e negyedbe vonzott, az volt, hogy szerettem volna látni egy gyémántkőszőrülő műhelyt. Ez ipart körülbelül ezelőtt 300 évvel a portugali zsidók honosították meg Amsterdamba, és még mai napig is a város különlegességét képezi. Még most is, a zsidó negyed közelében létezik, és az ott dolgozó körülbelül 10.000 munkás legnagyobb része zsidó. A costev, a legrégebbi kőszőrülő műhelyek egyike, hol készséggel adnak felvilágosítást az idegeneknek. Miután a gyémántot csak gyémánttal lehet dolgozni, igen takarékosan kell bánni a drága anyaggal, és a munkás ugyszólván minden kis pordarabot össze gyűjt. Különös fontos dolga van az első munkásnak, ki a nyers nemeskővet „hasítja“ azaz leveszi róla a használhatlan részeket. Nagyon éles szem kell ahhoz, hogy felismerjék, hogy a kőnek milyen formát kell adni structurájához képest. A hasításnál levált részeket egy szűrőn átszűrjük, s aztán abból lesz a kőszőrüléshez szükséges gyémántpor. A lehasított kő a „modell kőszőrülő“ műhelybe jön; itt megadják a kőnek ama formáját, a milyenre azt csiszolni kell. Egy brillantnak 64 felülete van. Ez előmunkát rendesen asszonyok végzik; egy fogacskával megfogják a követ, schellak oldatba teszik, mely a kihülésnél megkeményedik, és így a kő kívánt alakjában marad. A legnehezebb munka azonban arra vár, ki a követ kőszőrülésre készíti elő, mert a esiszolásra szánt felületnek úgy kell feküdni, hogy csak az legyen érinthető. E célból a követ egy ólom dugattyuba préselik, és a munkás kezével simítja el a forró ólmot a kővön a helyes irányba. A kézbőr e munkánál annyira leég, hogy csodálkozunk kell hogyan állják ki a szegény munkások e nagy fájdalmat. A esiszolás egy érczlapon történik, a melyen olajjal vegyített gyémánt por van, és a mely egy perc alatt 2000-szer fordul meg. Ha az egyik felület már meg van esiszolva, akkor az ólomdugattyut felolvasztják, és a kő másik oldalát hagyják szabadon. Csak a nagyobb és szebb köveket csinálják brillanttá, a kisebb kövekből lesznek a lapos rozetták.

(Berl. Lok. Anz.)

Az ikrek.

Midőn Titus a jeruzsalemi száműzötteket megköztözve, foglyokként Rómába vitette, köztük voltak az ikrek Jonathan és Miriam, Izmael rabbi, a főpap gyermekei

is. Jonathan magasra nőtt ifju volt, nyulánk mint Libanon czedrusa, és erős mint a tölgy Baschan erdeiből, vilámló szemeinek tüzeit csak férfias szép arcának gyengéd vonásai enyhíték; nemes méltóság honolt homl kán, és a rabszolgánczok között is le lehetett olvasni róla nemesi származását.

Miriam gyengéd kedves arca azonban fehér volt, mint Saron lilioma; gyengédség volt szépségének alapvonása. Bár szép tiszta szemeit a bánat nehéz fátyola környékezte, mégis égi gyengédség sugárzott át rajta, éppen mint a sápadt hold széttépett felhők között szép tavaszi éjjelen.

Az ifjut rabszolgának adták el, egy római senator, névleg Sulpitius vette meg; a leányt a rabszolgavásáron Capus patriczius vette meg.

Történt egyszer, hogy Sulpitius és Cajus szomszéd birtokosok lévén, egy nagy mulatságon kedélyesen mulatoztak; és mivel azon időben Jeruzsalem meghódítása, a zsidók kiűzetése ösföldjeikről nagy feltűnést kellett, és ugyszólván minden társaság egyedüli beszéd tárgyát képezte, úgy hát természetes volt, hogy e világraszoló esemény, e vig társaság nyelvét is foglalkoztatta.

Sokat beszéltek a zsidó nép makacsságáról, hősiességükről, és hogy mily kevésre becsülték életüket, midőn kényszerítve voltak szent földjükért harezolni. Ekkor azt mondá a vendégek egyike:

Miután minden reményüket fel kellett adniok a harezban, a győzedelemhez szokott rómaiakkal szemben, nagy merészség volt fölük makacsságukat még a végveszedelemben is megmutatni, hogy bosszujokat még a halál kapujánál is kielégíteni tudják. Mily durvák voltak Judea férfiai, ragadozó állatokhoz hasonlítottak, melyek eredmény nélkül dühöngtek, anélkül, hogy vért öntöttek volna!

Ekkor Sulpitius szólott: Minden makacsságuk és durvaságuk daczára, igen sok gyengéd nemes lélek is van közöttük; sőt én többeket ismerek közülök, kik igen műveltek, és jól ismerik a klasszikus írókat a görögöket és rómaiakat. Rabszolgám Jonathan maga, ki agylátszik előkelő család gyermeke, bár ő mindég azt mondja, hogy igen jelentéktelen család származottja, nemesak jól tud görög és latinul, hanem Aristoteles és Seneca sem ismeretlen előtte. Bár teste óriási nagy, testalkata mégis igen gyöngéd, úgy hogy szinte ellentétben áll nagy izomerejével. A legfáradtságosabb munkákat is, a legesodálatosabb könnyedséggel végzi. A mellett igen gyengéd kedélyű, engedékeny, vigasztalja, felvidítja rabszolgatársait és türelemre inti őket.

Erre azt mondá Cajus:

Én is vettem egy szép zsidó rabszolgánót, ki szintén nem akarja bevallani származását; egész lénye azonban azt mutatja, hogy magas rangú család ivadéka lehet. A legutolsó rabszolgánót legdurvább munkáját olyan méltóságteljesen végzi, melyet bármely római

patricziusnő megirigyelhetne tőle. E mellett ért minden finomabb munkát is. Igen szépen himez és sző; e mellett olyan finoman bánik minden rabszolganő társával, hogy azok mind, mint valami magasabb lényt tekintik, és úgy engedelmeskednek neki, mintha urnőjük volna. Nagy lélekre mutat ama bátorság is, melylyel szomorú sorsát viseli!

— Mi volna, mondá Sulpitius, ha mi e két szép rabszolgát összehoznók, és ezáltal olyan fajt nyernénk, a mely nekünk sok hasznót hajthatna, ha rabszolga vásárra vennénk őket!

— Én belenyugsom, mondá Cajus. Azonban egy eszmém van. Te tudod Sulpitius, hogy e nemzet szigoruan ragaszkodik a monotheismushoz, és minden más hitsorsostól borzad és házassági összeköttetésbe nem lép velök. Mi volna tehát, ha össze hoznók őket, a nélkül hogy tudatnók velök, hogy mindketten zsidó származásúak? Ők talán erőszakosan védekezni fognak ellene, sőt talán inkább a halált választják, mintsem ilyen bünt kövessenek el. Azért tehát zárjuk el jól őket egy sötét kamarában, és szigoruan parancsoljuk meg nekik, hogy házastársuknak tekintsék egymást. A szomszéd szobában aztán hallgassuk ki önmagukkal folytatott beszélgetésüket, mert egymáshoz bizonyára nem fognak akarni szólni. Ha aztán reggel megismerkednek és tetszéssel tekintnek egymásra, halától eltelve lábainkhoz fognak borulni, és elismerik jótékony cselekedetünket.

Igy legyen, mondá Sulpitius. És este bezárták Miriamot és Jonathánt egy sötét kamrába. Parancsolóik elrendelték hogy házastársaknak tekintsék egymást. — Sem kérések, sem könyvek nem lágyították meg szíveiket, és parancsukat nem változtatták. Midőn az este közeledett, a kényszerített, elkeseredett mennyasszony és vőlegénynek lámpa nélkül kellett be menni, a már kijelölt szobába; mögöttük bezárult az ajtó. Magától érthető, hogy mindegyik egy másik szegletbe ült és keserves panasza tört ki.

Jonathán így szólott! — Én a főpap fia, ki dicsekedve hordja homlokán Isten szent nevét, ki egyszer egy évben közeledik a Legszenyesebbhez, belép ama helyre, hová más földi halandónak lépnie nem szabad, én, ki magam is szent szolgálatokat végzek, kinek fején a szent olaj isteni koronája fénylik, pogány rabszolgánőt vegyek nőül, és ezáltal mindörökké érdemetlenül tegyem utódaimat a főpapi székre? Nem — mielőtt ez történnék — szellemem tisztán, hibátlanul szálljon Istenhez fel. Mihelyt fölvirad a Tiberbe dobom magam, hogy véget vessék kinteljes életemnek!

Az ellenkező szegletből is fölhangzott Miriam csendes fájdalmas panasza, ki így beszélt:

— Isten, oh Isten! Mennyire érezzük kezéd súlyát. Hát vége van minden kegynek? Elfelejtkezett Isten könyörületeségéről? Ezrek vére még nem engesztelte ki haragodat? — Oh Isten, én a főpap leánya, örök

időkre méltatlan legyek arra, hogy Istenünk szolgájának neje lehessen? — Nem — mintsem ennyire sülyedjek, inkább önkényes halál szakítsa meg életem fonálát! A halál ezer féle alakban jelenik meg, és én is találok majd egyre. Bármily borzalmas legyen is az, mindég jobb, mint gyalázatban, eldobva, örök szegény között tovább élni. Mihelyt hajnalodik majd választok — és lelkem leányos tisztasággal térjen vissza az atyai házba!

Igy jajongott és panaszkodott a szerencsétlen testvérpár kéztördelve az egész éjszakán át! És midőn az első napsugár besütött és a testvérek felismerték egymást — oh fivérem! oh nővérem kiáltással borultak egymás nyakába — és egy hosszú édes csókban kilehelték szép tiszta lelküket, és egyesülve szállottak föl a hajnal pirkadásánál a Mindenható fényes trónjának zsámolja elé.

Y. x.

TÁRGYA.

Rendületlenül.

(Folytatás.)

XXVII.

Bärman rabbi Halberstadtba utazott. Gyorsfutár hívta apósának, az öreg Joel rabbinak halálos ágyához. Joel rabbi áldását adta halála előtt vejére. Általános részvét mellett temették el az agg rabbit. A halberstadti zsidó hitközség a legutóbbi időben nagy és hatalmas lett. Bärman rabbi kezdeményezése folytán számtalan idegen illetőségű zsidó telepedett le Halberstadtba. Előbbi időben nem volt az oly könnyű; mert először az idegenek nagyon nehezen kaptak a kormánytól védő levelet és másodsor a zsidók maguk ellenzeték legjobban az idegenek beköltözését. Félték, hogy a bevándorlók megrövidítik jövedelmüket. Miután a zsidóknak ipar és földműveléssel foglalkozniok nem volt szabad, tehát a kereskedelemre voltak utalva és így egyik zsidó a másikkal versenytársa volt. Nem így volt ez azonban Halberstadtba. Miután az egész környéken igen kevés zsidó lakott így bő terük nyílt kereskedést üzni a nélkül, hogy egymásnak ártottak volna.

Bärman rabbi mindazon tiszta előéletű hitsorsósának védő levelet szerzett, ki Halberstadtba akart letelepedni és egy összeg pénzt is adott neki kölcsön, hogy üzletet kezdhesen. Ekkor aztán minden vidékről, Németországból, Lengyelországból özönlöttek Halberstadtba, úgy hogy a hitközség nagy és hatalmas lett és volt is a jelen század elejéig, addig míg szabadköltségköltségi jog mindenki számára általánossá nem vált. Ekkor sok zsidó család költözött el Berlinbe és Magdeburgba.

Midőn a gyász hét elmúlt, Bärman rabbi vissza

akart térni Drezdába. Azonban neje, ki egy ideje betegeskedett, igen kérte, hogy maradjon még egy darabig Halberstadtba. Midőn látta, hogy hiába kéri, elküldött a rabbihoz és kérte beszéljen ő is vele hogy maradjon. Azonban a rabbi kérése sem hatott.

— Vissza kell mennem Drezdába, mondá Bärman rabbi. Fontos elvégezni való üzleteim vannak ott. Naponként érkezik oda hozzám még pénz, a szászlanenburgi eladásból, és azt ellenőriznem kell. A mint lehetséges vissza térek Halberstadtba.

Mirjam sóhajtott.

— Ah, mondá, én nem jót sejtök.

— Te nagyon izgatott vagy atyád halála óta. Mi bajom történhetnék?

— Nem tudom, de szívem telő van rossz sejtélemmel.

— És ezért elhanyagoljam kötelességem? Én mindenütt Isten kezében vagyok — Drezdába úgy mint itt. Nemde rabbi?

— Bizonyára Bärman rabbi, felelé ez, Isten megvédelmez téged és elküldi angyalait hozzád, hogy megmentsenek minden veszedelemből.

Bärman rabbi vissza utazott Drezdába; de apósa halála és felesége rossz sejtélméi nagyon rossz hatással voltak rá. Drezdába sok elfoglaltsága elfeledtette vele rossz gondolatait; azonban midőn a pihenés napja, a szent szombat elérkezett, kényszeríteni akarta magát, hogy jó kedvű legyen; ez azonban nem sikerült és leánya Róza, ki Drezdai háztartását vezette, azt ajánlotta, hogy tegyen egy sétát, ez talán fel fogja vidítani.

Barátságos hideg téli nap volt, midőn Bärman rabbi a pirnai kapun áthaladt, hogy friss levegőt szíjon. Az utcán minden vele szemben jövő barátságosan köszönté a királyi ügyvivőt, kit mindenki szeretett jótékonyága, igazságszeretete és lelkiismeretessége miatt. Hány szűkölködőt segélyezett, hány embert segített ki a bajból!

Bärman rabbi ment előre, örvendve szívta be a friss üde tiszta téli levegőt. Minél tovább ment, annál jobban eltűntek a felhők homlokáról. Örömmel gondolt a halberstadti Jesibára, mely napról napra látogatottabb lett; több mint hetven ifju ült a rabbi és Brisk Mózes rabbi mellett és éjjel nappal, viszhangzott a város alsó része a tanulók vitakozásától. A mint így gondolatokba elmélyedve ment, nem is vette észre mi történik körülötte. Egyszerre egy livrebe öltözött vadász lépett hozzá, és azt kiáltá:

— Zsidó csinálj „Móricz“-t!

A múlt században a nép evvel szokta gunyolni a zsidót. Különösen a nemesek szolgálai gunyolódtak e módon sokat a zsidókkal. Ha egy nemes szolgálja egy zsidóval találkozott úgy azt kiáltá: Zsidó csinálj „Móricz“-t, a mely „mores“-t jelentett, de a nép Móricznak ejtette. Akkor a zsidónak alázatosan le kellett emelnie kalapját és földig meghajolnia. Jaj volt, ha nem

tette. Ütleget kapott, véresre verték. Bärman rabbi csodálkozva nézett a vadászra.

— Én a királyi ügyvivő vagyok, barátom, mondá a rabbi.

— Az ördög a barátja egy zsidónak! Zsidó csinálj Móricz-t vagy . . .

Hangos csattanással mérte végig kezét a szolgál Bärman rabbi arcán.

Ezalatt sok nép gyűlt össze. Midőn a nép látta, hogy Bärman rabbit bántalmazzák, segélyére sietett. De sok szolgál is érkezett a tettegesség színhelyére, kik barátjuk pártját fogták. Általános verekedés fejlődött ki; a vadászok kihúzták töreiket és ütötték szurták a népet vele; végre azonban még is a polgárok győztek és a szolgálknak menekülni kellett. Véresen, bepiszkolt ruhával, tért Bärman rabbi haza.

Egy félóra mulva Lubomirsky herceg fogata állott meg a királyi kastély előtt. A herceg kihallgatást kért; egy szolgál követé őt, ki kezében egy bundát tartott.

— Felség, mondá a herceg a királynak, vadászom össze veszett a zsidó Sehmán Behrenddel. Ez alkalommal vadászom a zsidót megfogta, ki bundába volt. A zsidó szabadulni akart, de vadászom erősen fogta. Ekkor kihuzta karjait a bundából, azt szolgálom kezébe hagyva, és ő maga meg elszaladt. A vadász a bunda oldal zsebeiben egy pár iratot talált, melyeket nekem átadott; felséged kegyeskedjék e csodálatos tartalmu iratokat átnézni!

A király átvevő az iratokat; arca egész elsápadt, míg végig olvasá. Kinyitá az ajtót és azt kiáltotta:

— Flemming jöjjön rögtön!

A miniszter éppen a kastélyban volt.

— Flemming, kiáltá a király midőn a miniszter belépett, te ismered egykori sógorod Lapicha herceg aláírását és pecsétjét? Nézz ide!

— Felség, mondá Flemming, ez a herceg aláírása és pecsétje.

— Olvasdd, olvasdd, mondá a király.

Flemming olvasott.

A király mérgesen ment föl és alá a szobában.

— A kigyót én még keblemen melengtettem, hanem szélylyel is taposom fejét!

— Parancsolja felséged hogy elfogassam az ügyvivőt? kérdé Flemming.

— Nem, nem! Nem sok teketóriát csinállok a zsidóval

Egész csöndbe fogom eltüntetni. Elfogatás, pör sok lármára adna alkalmat. Még most sem bocsátották meg nekem viselkedésem Patkullal szemben. Ha én a zsidót titokban megölettem, azt egy kakas sem kukurkolja ki. Örizzesd őt csendben és távolról Flemming, ne hogy elszökhessék, addig míg oda nem küldöm, honnan vissza térni nem lehet.

És most uraim, mélyen hallgassatok e történetek-

ről. A bundát — ah, ugyanaz ez, melyet én ajándékoztam ez áruló zsidónak, — e papirokat hagyjátok itt.

A két szövetséges a király intésére eltávozott. A király Kosel grófnőhöz ment, hogy közölje vele a zsidó árulását, és azt hogy miképpen szándékszik őt ezért megbüntetni.

A két bűntárs elégedett szívvel gondolt tervük megvalósulására. Mert már közel állottak hozzá!

Légy velünk oh Uram! Isten emeld föl kezdet, mentsd meg az ártatlant!

(Folytatása következik.)

HIREK.

— **A nagyváradi népkönyha megnyitása.** Az orth. izr. nőegylet, mely számtalanszor annyi jelét adta humánus gondolkodásának és jótéteményeinek, tavaly népkönyhat alapított, hol szegényemberek valláskülönbőség nélkül pár krajczárért meleg ételt kapnak s a tél hidege ellen legalább egy időre menhelyt találnak. A nőegylet áldozatkészségéből fentartott eme jótékony intézmény, — hol előkelő hölgyek nyújtják a táplálékot az éhező elé — ismét megkezdte áldásos működését. Folyó hó 10-én szerdán adják az első ebédet, s e naptól kezdve aztán egész télen át, mindennap, egészen július hó végéig fognak a népkönyhában főzni. A többféle ételből álló ebédet a régi árért, 10 krért fogják kiszolgáltatni felekezet különbség nélkül mindenkinek, ki ez áldásos intézményt igénybe venni kénytelen.

— **A pápai „Tiferesz Bachurim“-egylet,** melynek célja az, hogy tagjai szombatoként Agadai és charufász előadásokat tartsanak f. hó 2-án mint minden rendes tanév elején tartotta az évi rendes közgyűlését. A tisztikar a következőképen alakult meg; Elnök: szerezett főrabbinak tehetséges fia Roth Adolf, alelnök: Heimovits Abraham, pénztárnok: Katz Sámuel.

S. K.
rabbi jelölt.

Jagdíl Thóra egylet. Pozsonyból írják lapunknak: Általánosan érzett hiányt pótol a városunkban Neurath I. és Bettelheim S. urak tekintélyes kereskedők kezdeményezésére alakult „Jagdíl Torah“ egylet. Ez egyletnek nagy fontossága van úgy vallási, mint erkölcsi tekintetben. Céljával ezen egylet azt tűzte ki, hogy mindennemű üzleti alkalmazottnak, ki a szombati napot megóhajtja tartani olyan kereskedőnél szerezzen alkalmazást ki üzletét szombaton zárva tartja. A vezetőség felkérte Spitzer J. nyugalmazott hitk. tanár urat hogy egybegyűlt kereskedőknek szombatoként (délután) homiletikai előadást tartson Spitzer ur ezen megtisztelést elfogadta és szónoklatával a nagyszámu hallgatóságnak már több ízben nagy gyönyörűséget szerzett.

Adja az Ég hogy ezen egylet, mely a kezdes nehézségeivel olyan szépen megküzdött viruljon és áldásdus működést fejtsen ki. Az egylet iránt városunkban nagy az érdeklődés, tagjainak száma napról-napra gyarapszik, úgy, hogy jelenleg a 100-at haladja meg. Kivánatos, hogy ezen áldásosan működő egylet például szolgáljon az ország többi városainak.

Blum Sámuel
rabbi jelölt.

— **Zsidó jótékonyág.** Hirsch báróné, ki a jótékonyág gyakorlásában méltó utóda megboldogult férjének, legujabban az északamerikai egyesült államok apróbb egyletei és intézetei számára egyenként 1000 — 2000 dollárnyi összeget adományozott. Ezenkívül 500.000 forintot adott egy leánynevelő intézet építésére.

— **A boldogtalan kapitány.** Ha tekintettel a szomorú eset megrendítő voltára, nem látnók frivolnak a hasonlatot, ugy tengeri kigyónak neveznök a Dreyfus- esetet, Időről-időre fölmerül, azután nyomtalanul eltűnik, de sohasem olyan alaposan, hogy elkészülve ne lehetnének újabb megjelenésre. A mikor a hadi törvényszék meghozta szigorú ítéletét, amely egyszerre véget vetett a kitünő tüzértiszt fényesen indult pályájának, és élőhalottá változtatta a nagy reményekre jogosított férfit: már akkor előrelátható volt, hogy a boldogtalan kapitány nem tűnt le véglegesen a napirendről.

Mindaz, a mi nyilvánosságra került a Dreyfus pör megindításáról és lefolyásáról, alkalmas vala arra, hogy aggodalmat keltsen azokban, a kiket nem vakítottak el teljesen a sovínista jelszavak. A vád szembe- szöktetően erőltetett volt, és teljesen a német-gyűlölségen alapult, talán nem is annyira azzal a czéllal, hogy tönkretegye a francia hadsereg egy derék tisztjét, mint inkább azzal a nagyon hiányosan leplezett törekvéssel, hogy kellemetlenséget okozzon a berlini kormánynak és a párisi német nagykövetségnek.

A bizonyítása annak, hogy Dreyfus a német nagykövetség katonai attachéjával hosszú időn át összekötetésben állott és neki a francia katonai titkokat drága pénzért eladott, a véletlenül megtalált levélfoszlányok segítségével, annyira gyöngye alapon nyugodott, hogy önkénytelenül gyanura szolgáltatott indokot. Végül a borzalmas ítélet az írásszakértőknek egymással ellentmondó véleménye alapján egyenesen kihívta a kritikát, mert az elfogulatlan bíráló kénytelen volt mindjárt arra gondolni, hogy itten tulajdonképen e czélzatos hangulatisinálásról, annak bizonyításáról volt szó, hogy azok a kiknek a hatalom a kezükben van, a legéberebben örködnek a haza java fölött, ne hogy a gonosz német kárt tegyen abban.

Ilyen előzmények után előre látható vala, hogy kísérletek fognak történni Dreyfus ártatlanságának ki-

hirdetésére és ebből a czélból a végzetes kimenetelű pör megújítására. A kísérletek tényleg bekövetkeztek, de eddig csak az irodalom terén mozogtak, míg most arra van kilátás, hogy az egész ügy napirendre kerül és új tárgyalás fog dönteni az egykori kapitány további sorsa fölött.

Scheurer-Kastner szenátor, a szenátus alelnöke vette kezébe az ügyet; hosszú idő óta dolgozik a megvilágosító adatok összegyűjtésén, a melyeknek alapján pörújítást akar kérni és az anyaghalmazt tegnap átadta a hadügyminiszternek megvizsgálás és intézkedés végett. A mennyi eddig kiszivárgott az öreg szenátor adataiból, az azt látszik bizonyítani, hogy az akkori kormány tényleg áldozatul esett annak az igyekezetének, hogy a haza megmentésével megerősítse népszerűségét és ezért két kézzel kapott egy szédelgő följelentésén, a ki jó pénzért tönkre tette a Scheurer-Kastner szerint teljesen ártatlan Dreyfus kapitányt. A kilátásban álló újabb tárgyalás — hír szerint — nyilvános lesz, hogy a közvélemény tisztán lássa ártatlan-e, bűnös-e az Ördög-sziget foglya? Valóban egészen indokolt volna, hogy a párisi kormány egyszer már véget vessen annak a gyanunak, hogy Dreyfus a germofobia ártatlan áldozata.

— Mennyire indokolt volna ez, látjuk abból az óriási izgatottságból, a melyet Franciaországban kelt Scheurer-Kastner fellépése. Az egész francia közvélemény kizárólag a Dreyfus ügygyel foglalkozik és a lapok heves hangon tárgyalják az újabb kísérletet a deportált kapitány ártatlanságának bebizonyítására. A becsületben megöszült szenátor, a kit emberbaráti érzelmei indítottak a nehéz és kényes vállalkozásra, már a hazaáruló czímet is megkapta, a miért exponálja magát a német kémért! Német kém — ez a gyalázatos szó úgy látszik még mindig a vörös posztó szerepét játszhatja a francia sovínizmus szemében s épen ez a körülmény adja meg a nagyobb érdeket az egész mozgalomnak. Tulajdonképen nem is az a kérdés, mennyit érnek Scheurer-Kastner bizonyítékai, hanem az, hogy meri-e a Mélinekabinet abba a gyanuba belekeverni magát, mintha a német kém javára akarna tenni valamit?

— **A kitüntetett londoni polgármester.** Az angol királyné, sir George Faudell *Philippsnek*, abból az alkalomból, hogy polgármesteri éve november 8-ikán lejár, az indiai birodalmi rend parancsnoki czímét adományozta. Ezt a czímet, melyet csak az indiai császárság érdekében kifejtett működésért lehet megkapni, a polgármester az indiai ehínség alkalmából kifejtett buzgó gyűjtésért nyerte el. Ugy hírlík, hogy a polgármestert a főrendi ház tagjává nevezi ki a királyné.

— **Egy amerikai bíró mondása.** Egy amerikai statisztikai jelentés szerint Pensylvania államainak valamennyi börtöneiben összesen 114 zsidó vallásu fogoly

van. Egy sherif, az ezen irányban hozzá intézett kérdésre így felelt: Ha csak zsidók volnának Amerikában, csakhamar elveszteném állásomat, mert feleslegessé válnék a bírói intézmény.

— **Szomoru hírek** érkeznek Marocó minden részéből, az ottani zsidók sorsára vonatkozólag. Így Fezből a következőket írják: Sefrou-ban élő hitsorsosaink helyzete napután kétségbeejtőbb kezd lenni. Egy év óta Omar Ben Mohamed Outaleb fennhatósága alá kerülvén, ez a hivatalnok oly kegyetlenül bánik velük, hogy soruk egyáltalán türethetlenné kezd lenni. A Scherif firmanja mellett is, bár ez meghagyja a kaidnak, hogy jó akarattal és igazságosan bánják velük, Omár mégis csak lelketlen csordának tekinté őket, melyelyt ugy bánhat, ahogyneki tetszik. Az elmúlt nyár júliusának 10-ik napján betetőzte kegyetlenkedéseit. Egy szegény Serfaty József nevű zsidót, valamint több más zsidó teherfordót is arra kényszerített, hogy nagy, gabonával telt kosarakat vigyenek padlására, amely munkáért 15 centime-ot fizetett naponként. Három nap mulva a szegény Serfaty annyira kimerült, hogy kosarait nem töltötte meg mindig. Ezért aztán meglakolt. Omár, ki ezt megtudta a földre dobatta és botütéseket méretett rá. Serfaty elvesztette eszméletét, azt hitték, hogy meghalt. Juli 19 és 20-ika közzé eső éjjelen, több sefroui zsidó, Fezbe szállította a sebekkel borítottat. Egy hitsorsosa Franciaország és Angolország konzuljaihoz sietett és leirta előtük a sefroui zsidók borzalmas helyzetét. A két konzul megígérte, hogy közbenjár-érdekükben.

Egy másik esett a következő: Wahmon Jakab és Bensaltan Jakab, cipőfoltozók, valami miatt hajbakaptak más zsidókkal, a kaid (kit közlegény sorból emelték a kormányzói méltóságra) több heti fogságra ítélte őket. Később azonban szabadon bocsátották őket. Emiat aztán dühbe jött a kormányzó és elhatározta, hogy borszút áll tekintélyének ezen állítólagos megsértéseért. Péntek este midőn Wahmon és Bensaltan épen a templomba készült, hirtelen a kaidhoz hívták őket, ott leteperték őket és több mint 1000 botütést mértek rájuk. Nyolcz katonának kellett egymást a rettenetes munkában felváltania Wahmon élet és halál között lebeg, míg szegény társa némileg magához tért.

Ezekből látható, hogy milyen aggasztó a helyzet. Bár a szultánok rendeletileg eltörölték a botbűntetést, némely kormányzó semmire sem veszi e tilalmat és nyakra főre botoztatja a szerencsétlen zsidókat.

Mindezeket tudomására adták a párisi és londoni kormányoknak és kérték őket, hogy lépjenek fel ilyen barbáriszmus ellen, melyet még az illető uralkodók is elítélnek.

— **A regényes multu talmi török.** A bécsi „Deutsche Zeitung“ egyik mult heti számában nagy örömmel közli, hogy *Osman Bey Kibrizli-Ladé* őrnagy, ki „rendkívül érdekes, regényes multra“ tekinthet vissza

és a ki a „keleti antisemitizmus főapostola” kalandos élete fáradalmaival Bécsben szándékszik kipihenni. Reméli — írja a „Deutsche Zeitung”, hogy a vitéz őrnagy a bécsi antisemitizmusnak is egyik vezére lesz.

Mihelyt ezt olvastuk, hogy a hosszú nevű török ur bécsi antisemitának csapott fel, azonnal sejteni kezdtük, hogy e hosszú és ezíra név olyan takaró, mely alatt erősen büszkik valami, kutatni kezdtük hát a „regényes” multat és a következőket tudtuk meg belőle. Osman Bey eredeti neve Willinger és sajnosan zsidó származású, jelenleg azonban keresztény. Kezdetben főleg az olasz törvényeknek adott munkát. 1870-ben Torelli rendőrkapitány Velenczéből kiutasította. Ekkor megkezdvén a regényes kalandozást kisütötte, hogy ő antisemita és megírta „A zsidók világhódítása” című gyalázó röpiratát, mely nagy számban kelvén el. Ujabb hasonló tendenciájú iratok kiadására buzdította, említett röpirat említ először, hogy egy 1840-iki krakkói színházdráma az határozta el a zsidók, hogy megvásárolják az egész világ sajtóját hogy így uralkodjanak a népeken. Ezt a minden alap nélküli hazugságot világgá bocsátván elhatározta, hogy — miután az jövedelmez — ezután hazudik [derüre-borura. De későbbi szenyiratának már nem volt sikerük. Ekkor visszatért Olaszországba, a honnan 1889-ben másodszor is kiutasították és minden állandó jövedelmi forrás híján bejárta a félvilágot. Csak úgy ontotta a hazugságokat. Egy II-ik és III-ik Sándor czárról írt könyvében kijelenti, hogy Kars-nál ő is harcolt a törökök ellen sőt ő döntötte el az oroszok győzelmét de — Melikoff Loris gróf megfosztotta babéraitól sőt kiutasította az orosz birodalomból. Miután Dániából szintén kiutasították, újra Olaszországban próbált letelepedni. Itt nagyon forró lévén az éghajlat, felváltva Navara, Flórencz és Nápoly börtöneiben hűsült, míg végre per sub a határra transportálták. A regényes ur ezután Athénben, majd Konstantinápolyban próbált szerencsét. Utóbbi helyen azonban a rendőrséggel gyűlvén meg dolga Alexandriába menekült. 1894-ben egyszerre a Sweiczban tűnt fel, hogy II. és III. Sándor czár uralkodásáról való leplezésekkel házaljon. De az üzlet nem sokat jövedelmezhetett, újra eltűnt a látóhatárról, hogy legujabban, mint a bécsi antisemitizmus egyik oszlopa, hozzájuk méltó környezetben tűnjön fel. Ugy látszik Mittermayer helyét fogja betölteni. Ime Ozman Bey Kibrizli — Zadé regényes multja!

— **A polgármester esküje.** A mult hó végén Colchester-ben, London egyik elővárosában valami felavatási ünnepély folyt le, melynél sir Faude Philips London polgármestere is megjelent. Hivatalos funkciójában esküt is kellett letennie, de kijelentette, hogy mint zsidó, csak az ó testamentumra esküdhetik meg. De mivel a kis fészekbe nem lehetett ilyenre találni, nagy lötás-futással a szomszéd helységből kellett egyet hozatnia. Ugyanezen faluban van az a malom, mely az egye-

sült londoni zsinagógák számára a maczo-lisztet szállítja. Mivel nagyszámu londoni dájonok felügyelete alatt ép a napokban akarták az őrlést megkezdeni a polgármester felesége elment a malomba és maga indította azt meg.

— **Ghetto az ujvilágban.** Sokat olvastunk a mult századok tulsufolt, szennyes zsidóvárosairól, melyeket Ghettonak neveztek és a társadalomból kizárt, a városok más vallású lakosaitól pária módra megvetett zsidóknak tanyáját képezte. Ki hinné, hogy manapság is van ilyen zsidóváros, még pedig a világ legmodernebb városában, New-Yorkban. Több százezer lakosa van e Ghettojának, de a jelenkor liberálizmusa nem zárja többé őket városrészek falai közé; inkább önként vonulnak ide. Még pedig a világ minden tájékáról. Van francia, német, spanyol, orosz, lengyel, magyar, litván, román, bessarabiai, volhyniai és ki tudja milyen zsidó; gazdagok és szegények, intelligensek és műveletlenek. Számosan a törvény büntető kezei közül menekültek ide és valószínű, hogy itt a legideálisabb erkölcs hazájába jutottak. Vannak ugyan olyanok, kiket a szerencse vállára vesz, de általában véve féktelen nyomor uralkodik e száznyelvű városban. Máskülönbén lázas itt az élet, daczára annak, hogy a szedett-vedett nép buzgalommal lát a kenyérkereséshez és tolongva, zsidongva keresi meg garasait. E nagy küzdelemből olykor kikerülnek olyan boldogok is, kik az itt keresett garasokból fejedelmi vagyont gyűjtenek maguknak.

— **Az antisémíták veresége.** Lueger pártja folyó hó 5-ikén a szomszédos Badenban a községtanácsba való választásnál nagy vereséget szenvedett, minthogy a német haladók és a németnemzetiek négy jelöltjét választották meg. Valamennyi antisemita jelölt, köztük Foller reichsrathi képviselő, megbukott, úgy, hogy a harminc tagból álló badeni képviselő-testületben ezentúl csak egy antisemita lesz.

— **Klasz kus levél.** Az egész világ zsidója untig elég tárgyalja a bécsi Reichsrath elzülött viszonyait. Mindenki tudja, hogy az antisemitizmus sárba tiporta a biradalmi gyűlés tekintélyét. Pofon, verekedés, ott a kisebb jelentőségű dolgok közé tartoznak. Gazember, akasztófa virág, esaló, még az enyhébb színek közé tartoznak. Hogy milyenek a képviselők beszédjei, azt illusztrálja az a szemelvény, melyet a Reichsrath hivatalos följegyzéseiből közlünk:

Lecher képviselő: Ujra (Óriási zaj és közbekiáltások) komoly bonyodalmak . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) Tisztelt Ház! . . . (Szünni nem akaró zaj) . . . Uraim! . . . (Közbekiáltások és zaj) . . . Tisztelt Ház! . . . (Óriási lármá) . . . Ismét ilyen kínos helyzet . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) . . . Ismét ilyen kínos helyzet . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) . . . Attól félek, hogy az ülés . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) . . . megkezdődött . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) . . . én megkezdtem beszédemet . . . (Nagy zaj és közbe-

kiáltások) . . . általános . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) . . . Tisztelt Ház! . . . (Nagy zaj és közbekiáltások) . . .

Ilyen a Lecher képviselő beszédéről felvett stenogramm s így folytatódott ez végig tizenkét órán keresztül.

— **Elvert antisemita szerkesztő.** Krakkóból azt írják, hogy a körut téren a szociáldemokraták megles-ték az antisemita lap szerkesztőjét Ehrenberget és kegyetlenül elverték. A rendőrség közbelépett és az esetről jegyzőkönyvet vett fel.

— **A londoni zsidó gyarmatosítási társulat.** (Jedwisch Colovisation Association) legutolsó gyűlésén a következőket határozta: 1. Érdeklődni fog néhány észak-amerikai gyarmat iránt és kibővíti a gyarmat mezőgazdasági iskoláját. 2. Támogatni fogja a báró Hirsch féle canadai gyarmatot. 3. Több palesztinai gyarmatnak nagyobb hitelt nyit. 4. J. Coben Waltert Cyfrus szigetére küldi, hogy az ott több alapítandó zsidó gyarmat számára megfelelő területeket vásároljon. 5. Hozzájárul egy galicziai földműves iskola alapításához. 6. Érdeklődni fog a romániai iskola-kérdés iránt.

— **Katonai diploma Bor-Kochba korából.** Palesztinában, Nazereth közelében, nemrég katonai diplomát ábrázoló bronztáblát találtak, mely Héron de Villefosse-nak, egy a „Rev. biblique”-ban megjelent nyilatkozata szerint fontos adatokat tartalmaz a Bor-Kochba lázadása utáni judái háborúról. A diploma, mely a Judäában lévő római hadseregbe vonatkozik, azon már ismert tényt állapítja meg, hogy a provinciát akkor már nem hívták „Judäának”, hanem „Syria Palaesztiná”-nak nevezték. E diploma továbbá Palesztina egy eddig ismeretlen kormányzójáról: P-Calpurnius Atilianusról ad felvilágosítást, akinek kormányzása idejét is megállapítja. A bronztáblát a párisi Louvre muzeumba küldötték.

— **Idők jele.** Oroszországban már még egyre divatos a zsidóüldözés, mégis olyan jelek mutatkoznak, melyek új aera bekövetkezését jelentik. Ez átalakulás részben annak is tulajdonítható, hogy a kivételes rendszabályok, bármilyen súlyosan nehezettek is a szegény zsidókra, a legjobban mégis az orosz parasztokat sújtották, a kiket állítólag „szipolyozóiktól” akartak megszabadítani. Az időknek egyik figyelemreméltó jele ez irányban, hogy október 1-je óta egy „Rosszjai Asia” című lapot indított Kiewben A. N. Gren tanár, a ki az orosz zsidók emancipációját írta zászlójára. Az első, az orosz zsidó-kérdésben szentelt cikkben, a következőket olvassuk:

„Oroszország még mindég nagyon alacsony fokán áll a kulturának. Hogy Oroszország felvirágozzék, minden erőnek együtt kell működnie. Oroszországnak néhány millió ilyen erő kifejtésre képes fia van, a zsidókat értem, a kiket a kormány azonban csak elnyom. Oroszország elfelejti emellett, hogy úgy bánik el zsidóival, mint Spanyol és Franciaország II. Philip-

idejében, mely a protestánsokat kiutasította és ezáltal csak maguknak ártottak. Az oroszországi zsidók emancipációja éppen olyan fontos, mint annak idején a paraszt-emancipáció. Az orosz társadalom felvilágosodott részének arra kell törekednie, hogy a kérdés megoldását minden erejével siettesse.

Ha egy feeske még nem is csinált nyarat, ez a tény mégis azt bizonyítja, hogy a politikai körök belátják, hogy az eddigi zsidó üldözés minden tekintetben hátrányára volt a birodalomnak. A belügyminiszter különben is néhány olyan rendeletet bocsátott a nyilvánosság elé, melyek az oroszországi zsidóságának nagy örömet okoztak. Így megengedte, hogy a fogorvosi és sebészeti intézetekbe ezentúl nagyobb számban léphessenek zsidók, éppen így megengedte, hogy a gyógyszer-tárakba is nagyobb százalékát vegyék fel a zsidóknak mint gyógyszerész gyakornokokat.

— **Éhség Oroszországban.** Már az aratás után híre járt, hogy az idei nagyon rossz termés következtében a tél beálltával Oroszország több vidékein éhség fenyeget. Az első hírből, mely ezt a szomorú fölvetést megerősíti, már megérkezett. A „Localanzeiger” pétervári távirata jelenti, hogy a kalmukok közt Archangel kormányzóságban éhínség uralkodik. Az emberek valósággal esontvázzakká asztak össze. Archangelben már nagy a hideg, ami az éhezők helyzetét még borzasztóbbá teszi. Egy orvos, kit az éhség által sújtott vidékre kiküldöttek, csak három lakást volt képes fölkeresni, olyannyira megrendítette a szivszaggató látvány, mely eléje tárult.

— **Keresztény-szocialisták veresége.** Badenben e hó 8-ikán a második választótestületben ejtették meg a községi választásokat. A keresztény-szocialisták, jóllehet tegnap maga Lueger jött át Bécsből, hogy az agitációt vezesse, ép úgy, mint a multkor, teljes vereséget szenvedtek. Megválasztottak ép úgy, mint a harmadik választó-testületben kilenc liberális és egy német nemzeti régi antisemita. A keresztény-szocialisták bukásukat annak a gyalázatos gazdálkodásnak köszönhetik, mely miatt a helytartóság kénytelen volt a községtanácsot fölleszlatni és kormánybiztost kiküldeni. Biztosra veszik immár, hogy az első választó-testület választásán is a liberális névsor fog győzedelmeskedni. Ez az első eset arra, hogy a keresztény-szocialisták alsó-ausztriai vidéki városban kudarcot vallottak.

— **Mittermayer ur úton.** Mittermayer ur, a híres antisemita és pincesz tudvalevőleg pénzt kapott a bécsi antisemita párttól, hogy New-Yorkba hajózzék. A derék [ur, ki a tolvajlás terén szép rekordokat ért el, valóban hajóra is szállt, de hogy hol fog kiszállani az még a jövő titka. New-Yorkban ugyanis, a zsidók politikai jogainak megóvására alakult bizottság tiltakozó iratot adott át a bevándorlási biztosnak. Valószínű, hogy a derék urnak nem engedik meg a partra szállást. Így aztán szépen visszahajókozhat Bécsbe. De valószínű,

hogy ide se engedik be. Így aztán a pinczéség és tolvajlás mellé harmadik foglalkozása is lesz. Mittermayer urnak, ő lesz ugyanis a „bolygó bécsi” és ezen minőségbe erős konkurrencziát csinál a bolygó hollandinak.

— **Keresztény teológus a zoltárokról.** Dr. *Coruill* a könyvsbergi egyetemen az evangélikus teológia tanára, Kölnben felolvasást tartott a zoltárokról. A zoltárok, ugymond a világirodalom legnagyobb-szerű termékei közé tartoznak. Ilyeneknek ösmerték őket fel az irodalom legnagyobb, korszakot alkotó, uttörő bajnokai. Herder, Goethe és Humboldt Sándor megismerték, hogy milyen jelentőségük van a zoltároknak a világirodalomra nézve és magasztalták eszmegazdagságukat, nyelvük szépségét és kifejezései erejét. Az egyes zoltárok tartalmát fejtegetve, bebizonyította a szónok, hogy a zoltárok a kedély minden hangulát hülámzását kifejezi s minden hangulathoz megtalálják az illő kifejezést. A zoltárok visszatükrözik a zsidó nép kedély- és lélekvilágát, Isten hitét és azt a mélységet, melylyel Isten lényét felfogja. A zoltároknak a legnagyobb életbölcesség nyilatkozik meg, a mely tiszta ideális világnézettel párosul. A zoltároknak megtalálhatjuk a zsidó nép erkölcsi és vallási világnézetét. Már rég a civilizált világ közkinésévé lettek és a világirodalomban örök időkre előkelő helyet biztosítottak maguknak. A zoltároknak az isteni szellem megnyilatkozását tiszteljük, mely a legtökéletesebb alakban az emberiség örök időkre szóló örökségévé lett. — Így beszélt az evangélikus teológus a zsidó zoltárokról.

— **Tokajon** f. hó 10-én a rabbibe vonulás ünnepélyesen ment végbe. Straszter volt miava rabbi lelkes ovációkkal fogadta az egész hitközség. Az ünnepély lefolyásáról lapunk jövő heti számában fogunk referálni.

Pályázat.

Az ipolysági orthodox izr. hitközségnél egy előimádkozói (**baltefiló schochet ubodek vekoreh**) állás azonnal betöltendő. Pályázóktól kívántatik, hogy a jegyzőséget magyar nyelven vezessék és 3 elősmert orthodox rabbitól nyert képesítéssel birjanak. Ezen állás évi fizetése 300 frt, szabad lakás, a mikvah jövedelme, egész sechita és szokásos mellékjövödelmek.

Pályázók kötelesek sajátkezüleg, magyar, héber és német nyelven irt kérvényüket, életkoruk és családi állás megjelölése, valamint bizonyítványaik másolatai mellett f. év. november 13-áig alulírott előljáráshoz portómentesen beküldeni; próba-előadásra csakis az erre mehvittak bocsajtatnak és 15 frtnyi utiköltség csak a megválasztottnak térítettik vissza.

Ipolyság, 1897. október hó 20.

Az előljáráshoz.

„Hunnia” könyvnyomda, Budapest, Szerecsen-utca 65.

A Magyar Aszfalt Részv.-Társaság

Budapest, VI., Andrassy-út 30. sz.

Elvállalja jótállás mellett legolesóbban **aszfalt-burkolatok**

fektetését és nedves lakások, pinczék stb. gyökeres szárazzá tételét.

TELEFON.

Telefon hirmondó

Kerepesi-ut 22.

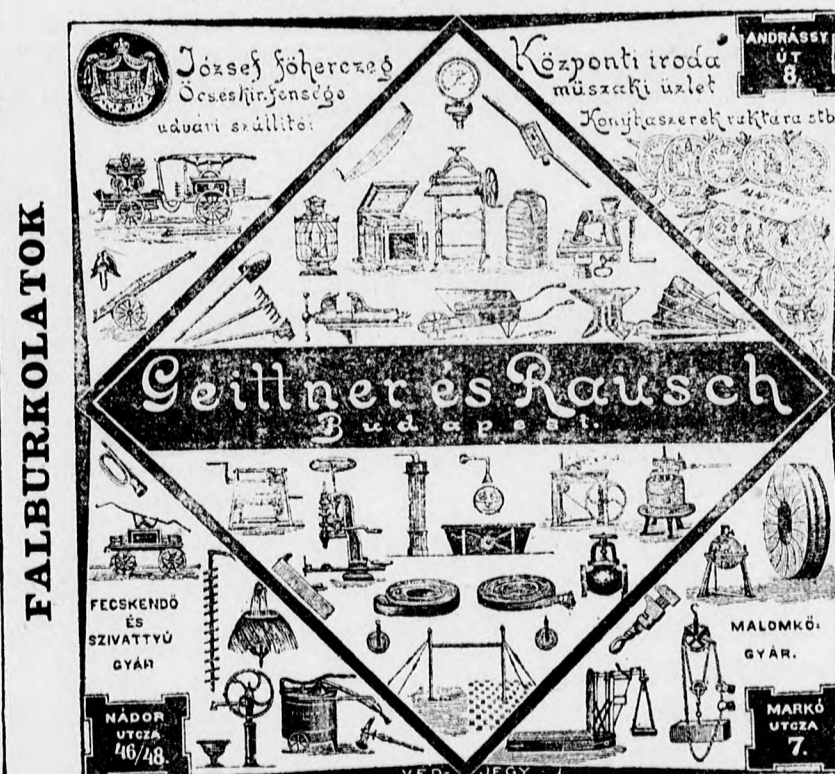
Nappal:	↑	Előfizetés:
h a s z n o s.	↑	4 frt. 50 kr.
Este:	↑	egy negyedévre.
s z ó r a k o z t a t ó.	↑	

Minden este 9-kor

hangverseny.

Berendezése díjtalan

LINOLEUM (PARAFASZÖNYEG)

A „Trieszti „Linoleumgyár” első eladási helye. — A londoni „Inlalo-Linoleumgyár” főképviselete. — A brüsszeli „Jozs & Fils & Co. cég.” zománczozott fémlemezek. — A bécsi „Joh. Bardach & R. v. Stern karphitgyár.” egyedüli elárúsítói Magyarországon 6-6

GEITNER & RAUSCH Budapest.

ZSIDÓ HIRADÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, Damjanich-utca 2. sz.
hová minden közlemény intézendő.

Orthodox zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

Szerkeszti: VIADOR.

Előfizetési feltételek.

Egész évre házhoz küldve 6 frt — kr
Félévre 3 „ — „
Negyed évre 1 „ — „
Egyes szám ára 15 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN, 48 számban évenként

TARTALOM: A pozsonyi főrabbi és a jesiba. Irta: Pollák Sándor. — Az antisemitizmus sötét lapjairól. Irta: A. y. — Velencei zsidó dolgok. Irta: L. — Egy új rabbi Akiba életéből. Irta: S. S. — Hírek. — Hirdetések. TÁRCSA: Rendületlenül.

A pozsonyi főrabbi és a jesiba.

Két egybefort fogalom, egy gondolat, melyet külön valva képzelné nem lehet. Egyik kiegészítője a másiknak, egymást nagygyáteszik, a jesiba díse a főrabbi, és a főrabbi kinese: a jesiba és a közös ezéljük: a Tóra. Majd egy évszázadon át hirdeti egy család Pozsonyban a Tóra magasztos tanát, majd egy félvilágnak adva tanítókat, vezetőket, kik vezessenek és tanítsanak fiatal és véneket a Tóra szellemében és ezzel éltet adva egy egész felekezetnek. Mintha a Sinai hegyén felesketve lett volna e család, hogy csak ő képes és hivatva van a Tóra szövetnekét kezebe tartani és világságot terjeszteni a világ négy részére és ő az ki, képes a vallástalanság és a tudatlanság veszélyével dacolni és mentőnek szolgálni kétes időkben és helyzetekben. És úgy van pedig egy család, mely tanult és tanított képes erre és hivatva van e nemes missió végzésével. Hegyek megimognak, sziklák megmozdulnak, ha a tudomány szavát halljuk. A német nagy költő szava „Wissenschaft ist Macht” a zsidóknál bizonyosult be legjobban, hogy a századok dúló viharjaiban épen fentartotta magát a sok előitéletek és üldözések dacára. A Tóra volt — az Isteni örökéltű tudomány — vándorbotja mellett Mózes esodabotja. És ez a tudomány, mely oly sok viszontagságos időközön keresztül beesmélve, üldözve lett, hívőkre talált oly családoknál, kik nagy kinsként bántak el vele, úgy hogy az atya szeretettel örökségül adta át a fiúnak. És ily férfiak heroszként állanak a zsidó kultur történetében. Csodáljuk őket, de nem tudjuk tulajdonképen mit esodáljunk rajtuk, esodáljuk-e azt a jó elkészült lelköket, tudományokat, vagy azt ami nélkül semmibe se vennők t. i. az ő szentséges érzéköket. A zsidóság mindig büszke lehetett testőreire, számos jeles tudóira, akiknek deli nagyságuk övezve volt tauro vehochmo bengális fényével, akiket ugyan szivtelen hit-

szegők bemoeskolhatnak, de nem lehet, hogy meg ne maradjanak a haza büszkeségének tárgya az összzsidóság legjobbainak sorában tündökölve. És e tudósok gardájában észreveszünk egy kimagasló alakot, ki halhatatlan érdemet vívott ki magának a Tóra tudomány fejlesztésében és ápolásában. Egyengette az utat, melyben utódai járjanak, önzetlenül dolgozott és ezt kívánta utódaitól. Világítsanak másoknak is, tanítsanak másoka is, és juttassanak örökségükből másoknak is. A minden nemes és jóhoz fogékony ifjuságnak nyujtsák kezüket támaszul, míg erősbödik lélekben és szilárdul szellemben. És a férfiú, ki egy világnak élt, és kinek nevét bámulattal ejtünk ki: Chaszám Szofer! És e férfiú alapította meg a zsidóságnál oly nagy szerepet játszó Pozsony hirnevét, az ő egyetlen eszmejével a jesibával egyetemben. Pozsony volt és van maig székhelye a tórának ott trónoltak a nagyok, ahonuan világságot árasztottak az egész országra. Pozsony papjai által lett nagygyá, a tóra emelte őt a többi hitközségek felé. Nem a ghetto, és az ottani zsidó utcái üzlet czégerék képezik Pozsony dicsőségét, hanem az ott éjjelenként lámpa pislogása mellett mélabus melodiákat zengő fiatal-ság, azaz érzélgős talmudnóta, mely megindítja az ember kedélyét, és önkénytelenül meghódítja az embert e tudománynak. És ama nagy ember kívánságát utódaitól követve, hatalmas családdá lett a zsidóságnál. Azon a helyen hirdette fia és hirdeti méltó unokája a tórát, melyet dicső elődjöktől örökölték, és annak nyomdokait követve képezik a zsidóság büszkeségét. Nem elődjei babérain élösködve, hanem saját munkájával szerzett tudomány, mert „nulla virtus siéve certamine” és a férfiban, ki a jelenkorban is képezi a zsidóság dicsét látjuk maganagában a nagy embert, elrejtett zugban is föltaláltuk volna benne a szellemóriást. Csakis tanítványai ösmerhetik, vonzó előadása buveröként ellenállhatlanul bejárja a hallgatók ész rejtékeit, s mely logikája velős mindazonáltal könnyed szólásai a tanítványok legbensőbb ész rejtékeibe hatolnak.

És ő egyike azoknak, kik a lángészt nemes kebel-lel kötötték össze, melyet még ellenségei sem vonhattak kétségbe. És ott látjuk minden téren, a tóra védelmében és a vallás érdekében. **Ha tanítványait megtá-**